

מסורת הש"ם

(א) מוספתא פ"ד ה"ח, (ב) מוספתא פ"ד ה"ג, (ג) רש"י מ"ז עד באתרונו, (ד) לקמן מו: (ה) נסח, (ו) פ"י בר גדולים נשת ג: וחס פרש"י בן גדולים וע' מ"ש לעיל יג: (ז) ונשי מ"ש מוס' פסחים קטו. ד"ה כל שטינולו כו' ומי' תגינה יח' ד"ה הוטעל,

גליון הש"ם

גמ' שאני חתם דמנו דקא מנהיגא ליה חבבה. ע"י לעיל דף ל"ט ע"א כנשיי דיה זקנה ובתוס' ד"ה תמ:

הגהות הגר"א

(א) גמ' (ואמלי הוואיל הוה טעל דיוו באתרוני) נמחק:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסיק. ואינו אלא נזקיות בעלמא.
ב. בתוס' רי"ש הוסיק. ולכך לא מקרו עצי בשמים.

לעיו רש"י

מרשב"א. מושק.

רבינו חננאל

והוא אומר על המוגמר. פירוש, אירשא קאי דקתי הסבר אחד מברך לכלל המוציא להם מן הארץ והוא אומר על המוגמר, פירוש הבוצע הוא מברך על המוגמר, ואם הביאו בתוך הסעודה אף על פי שאין דרך ארץ להביא מוגמר על הסעודה אלא לאחר הסעודה, ולא חימא כשם שלאחר הסעודה כל אחד ואחד מברך לעצמו, כך בתוך הסעודה כל אחד מברך לעצמו, אלא בתוך הסעודה אחד מברך לכלל. ומפורש כך בתלמוד ארץ ישראל: ואומר על המוגמר, מה בין מוגמר לזין, מוגמר כולוהו מריחין, כלומר כולן נתנין וכולן חייבין לברך. זין גמול כשהוא שותה חלקי הסעודה הוא מוגמר, ואע"י דאיכא גדול מבני, כיון שנחנו לו ורשות ליה ובוצע, הוא מברך על המוגמר. מסייע ליה לרב דאמר הגטל ידיו באחרונה תחלה, הוא מוזמן לברכה. כל הגדול המזון, ואע"י דאיכא החדם גדול ממנו, כבר נתינה לו רשות. הגטל ידיו באחרונה תחלה הוא מוזמן לברכה. כל הגדול קודם אבל הקודם ונטל וזיו ומשובח. ומדקאמר תחלה שמע מינה שכולם צריכים ליטול. מן.הא שמעינן שאם רוצים לברך ושוב ליטול ידיהם הורשות בידם. והני מילי שלא אכלו דבר מזהם גנון בשר בהמה ועוף אי נמי דגים, אבל אכלו דבר מזהם, קיימא לן לקמן פרק אלו דברים ידדים מזהמות פסולות לברכה. חיית אמר אביי ואמר לו כיון פתח פי בר וברכני ברכתיב) והפחות והגסניס.

אהדר קרעיה לאחוריה. קרע שקרע בהספד רבו החזיר החלוק לאחוריו ומה שלאחר לפנים כדי לקרוע קרע אחר להראות אצל עכשיו כיום המיתה על שהיו צריכים להוראה ואין יודעים להורות: **רמי להו כו'**. כדרמינן לעיל וע"כ מצעי ליה לאוקומי כרייתא כהכי וקתני אחד מנצרך לכולם דקציעות הוא: **הניאו להם מים**. כך היו רגילים: **נוטל ידו אחס**. לקבל זה כוס ששטה לפני המזון: עלו. על המטות והסבו: **חוזר ונוטל צ' ידיו**. שצריך לאכול בשתייהן: **אע"פ שכל אחד ואחד צרך לעצמו**. לריכין עוד צרכה שאין צרכה ראשונה פוטרמו שאין הראשון קרוי שלפני המזון שאינו במקום סעודה והאי בתרא הוא זין שלפני המזון: **אחד מנצך לזנון**. דכיון דהסבו הוקצנו: **קשיא רישא**. דקתני כל אחד ואחד מנצך לעצמו: **שאני אורחין דדעתייהו למיעקר**. סופן למיעקר ולעלות ולהסב במקום אחר שאין זה מקום המסיבה אלא כאן ישנו עד שיתכנסו כל הקרואים. ודצך בעלי בתים עשירים היה לזמן לסעודתם אורחים עניים להכי קרי להו אורחים. והא דלמר רב זין לא צעי הסבה אלא ישיבה בעלמא שלא צשעת סעודה קאמר או צשעת סעודה ובמקום סעודה: **הואיל ואין צים הצליעה פנוי**. ואין לצ המסובין אל המנצך אלא לצנוע: **מכלל דאיכא**

עדיף מיניה. ואפ"ה כיון דלתחיל בתרא עבד לאצרך: **הנוטל ידיו תחלה**. במים אחרונים הוא מוזמן לצהמ"ז: **חוייה**. רבי חייא לרב: **דהוה מרסח**. שמא ראה ידי מלוכלכות או שמא הארכתי בלכילה יותר מדאי: **עיון בצרכם מוונה קאמר לך**. כאן נתן לך רשות לצרך בהמ"ז שהנוטל ידיו תחלה הוא מנצך: **על הריח**. של מוגמר: **סמרתו**. קיטור העשן שמתמר ועולה: **הא לא ארת**. לא הריח צו עדיין ולא נהנה: **מנצכין עליהן בורא עלי צשמים**. ואע"פ שנשרף ואינו צעין אלא שהסימור עולה: **חוז ממושק**. מושג"ל בלע"ז: **שהוא מן חיט**. מן הרעי של חיט: **מיסיגי אין מנצכין בורא עלי צשמים אלא על אפרסמון**. שהעץ עצמו צא לפנינו: **של צים רבי ושל צים קיסר**. נקט הני משוס שאינו מלוי אלא צבית מלכים ובעלי גדולה: **ועל הסדס שכלל מקוס**. והי"ה לכל הדומה להם שהעץ עצמו מריח בלא שרפה אלא דהדס שכיח ודצרו חכמים צהוו בכל מקוס. ומוגמר לא מנצכין אלא בורא מיני צשמים: **משחא דאפרסמא מאי מנצכין**. על ריחו: **שמן ארלנו**. שהיה גדל ציריחו ועל שס הריח היתה נקראת יריחו. והוא פנג האמור בספר יחזקאל (כ) יהודה וא"י המה רובלצך צחיטי מנית ופנג כך רחיתי בספר יוסף בן גוריון: **צר מיניה דרב יהודה**. אל תציא לי רחיה מדצרו צו: **כשרתא**. קושט: **משחא כנישא**. שמן שצו טמון הקושט והשמן מריח מן הצדסם צצתוכו: **לא**. הואיל ואין נראה לעינינו אלא השמן: **משחא טחינא**. שטחנו צו כשרתא: סמלנך

לא ורב כהנא אמר אפילו

כיצד מברכין פרק שישי ברכות

ב"ל אחד גומל ידו אחת. מפני ו' כצוד הצרכה ולא דמי לנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו": **בא להם זין וכו'**. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר זין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא שאני הכא כיון שעלו להסב הוי שנוי מקום

ואריך לצרך: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי**. וי"מ כשאומר סברי מורי והס מניחין לאכול כדי לשמוע הצרכה ולענות אמנ שיהיו פטורים וכן משמע צירושלמי גבי הך צרייתא הי"מ צאורחין אצל צבעל הצית פטור מפני שהכל פונים אצל בעל הצית תני רבי חייא אף בעל הצית צתוך ציתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שחקנו חכמים שצבך כל אחד לעצמו אינו יוצא כלל בצרכת צצירו וגס שלא תחלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לכולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחריו שהס שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין צית הצליעה פנוי ולא פליג בין הטוב וצין צרכת היין דמשוס האי טעמא הטוב לדרייה ומטיב לאחריו אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא צפני המטיבין לו כדלמרי לקמן צפרק הרווא (דף טז:) אמרו לו ילדה אשמן זכר אומר צרוך הטוב והמטיב הטוב לדרייה והמטיב לאשמו אע"ג דאין אשמו אכלו אצל צריך עיון קתם מהצדלה שאנו מצדליין ועומדים היאלך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהצדלה אחרי שאין אנו לא יושצים ולא מסובין ושמא י"ל מתוך שקוצעין עצמן כדי לנאח ידי הצדלה קצעי נמי אכולה מילתא ולכך נאה וטוב למצדיל וגס לשומעים שישצו צשעת הצדלה שאז יהיה נראה כקצב ופוטר אותם: **ב"ל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים**. אע"פ שנשרפו ואין עצי צשמים צעין: **ועל החדם שבב"ל מקום**. צעל הלכות גדולות לא גרים תיובתא ומשני תנא דהס וכל דדמי ליה כלומר שעיקרו לריח לאפוקי תפוחים ומצושים שאין עיקרן לריח אלא לאכול: ומי שהולך צצית שיש סס צשמים ויש סס מיני צשמים שמרתי בזהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמנצך שהכל נהיה דצצרו דעל כולן אס צצך שהכל ילא והרב דצינו משה מקולי היה אומר שצבך בורא מיני צשמים: **משחא כבישא**. פי' ר"ח שמענו מרצותיו

שומשמיין וורד ועצי צשמים זמן מרצוה וקולטין השומשמיין ריח של צשמים וסוחטים וטוחנים אותם ויש צו ריח של צשמים ומשחא טחינא קרוב לנטייתו נותנים עליהם עצי צשמים ואינו קולט כל כך הריח: שמן

מג.

ב"ל אחד גומל ידו אחת. מפני ו' כצוד הצרכה ולא דמי לנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו": **בא להם זין וכו'**. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר זין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא שאני הכא כיון שעלו להסב הוי שנוי מקום ואריך לצרך: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי**. וי"מ כשאומר סברי מורי והס מניחין לאכול כדי לשמוע הצרכה ולענות אמנ שיהיו פטורים וכן משמע צירושלמי גבי הך צרייתא הי"מ צאורחין אצל צבעל הצית פטור מפני שהכל פונים אצל בעל הצית תני רבי חייא אף בעל הצית צתוך ציתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שחקנו חכמים שצבך כל אחד לעצמו אינו יוצא כלל בצרכת צצירו וגס שלא תחלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לכולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחריו שהס שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין צית הצליעה פנוי ולא פליג בין הטוב וצין צרכת היין דמשוס האי טעמא הטוב לדרייה ומטיב לאחריו אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא צפני המטיבין לו כדלמרי לקמן צפרק הרווא (דף טז:) אמרו לו ילדה אשמן זכר אומר צרוך הטוב והמטיב הטוב לדרייה והמטיב לאשמו אע"ג דאין אשמו אכלו אצל

צריך עיון קתם מהצדלה שאנו מצדליין ועומדים היאלך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהצדלה אחרי שאין אנו לא יושצים ולא מסובין ושמא י"ל מתוך שקוצעין עצמן כדי לנאח ידי הצדלה קצעי נמי אכולה מילתא ולכך נאה וטוב למצדיל וגס לשומעים שישצו צשעת הצדלה שאז יהיה נראה כקצב ופוטר אותם: **ב"ל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים**. אע"פ שנשרפו ואין עצי צשמים צעין: **ועל החדם שבב"ל מקום**. צעל הלכות גדולות לא גרים תיובתא ומשני תנא דהס וכל דדמי ליה כלומר שעיקרו לריח לאפוקי תפוחים ומצושים שאין עיקרן לריח אלא לאכול: ומי שהולך צצית שיש סס צשמים ויש סס מיני צשמים שמרתי בזהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמנצך שהכל נהיה דצצרו דעל כולן אס צצך שהכל ילא והרב דצינו משה מקולי היה אומר שצבך בורא מיני צשמים: **משחא כבישא**. פי' ר"ח שמענו מרצותיו

שומשמיין וורד ועצי צשמים זמן מרצוה וקולטין השומשמיין ריח של צשמים וסוחטים וטוחנים אותם ויש צו ריח של צשמים ומשחא טחינא קרוב לנטייתו נותנים עליהם עצי צשמים ואינו קולט כל כך הריח: שמן

ב"ל אחד גומל ידו אחת. מפני ו' כצוד הצרכה ולא דמי לנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו": **בא להם זין וכו'**. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר זין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא שאני הכא כיון שעלו להסב הוי שנוי מקום ואריך לצרך: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי**. וי"מ כשאומר סברי מורי והס מניחין לאכול כדי לשמוע הצרכה ולענות אמנ שיהיו פטורים וכן משמע צירושלמי גבי הך צרייתא הי"מ צאורחין אצל צבעל הצית פטור מפני שהכל פונים אצל בעל הצית תני רבי חייא אף בעל הצית צתוך ציתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שחקנו חכמים שצבך כל אחד לעצמו אינו יוצא כלל בצרכת צצירו וגס שלא תחלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לכולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחריו שהס שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין צית הצליעה פנוי ולא פליג בין הטוב וצין צרכת היין דמשוס האי טעמא הטוב לדרייה ומטיב לאחריו אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא צפני המטיבין לו כדלמרי לקמן צפרק הרווא (דף טז:) אמרו לו ילדה אשמן זכר אומר צרוך הטוב והמטיב הטוב לדרייה והמטיב לאשמו אע"ג דאין אשמו אכלו אצל צריך עיון קתם מהצדלה שאנו מצדליין ועומדים היאלך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהצדלה אחרי שאין אנו לא יושצים ולא מסובין ושמא י"ל מתוך שקוצעין עצמן כדי לנאח ידי הצדלה קצעי נמי אכולה מילתא ולכך נאה וטוב למצדיל וגס לשומעים שישצו צשעת הצדלה שאז יהיה נראה כקצב ופוטר אותם: **ב"ל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים**. אע"פ שנשרפו ואין עצי צשמים צעין: **ועל החדם שבב"ל מקום**. צעל הלכות גדולות לא גרים תיובתא ומשני תנא דהס וכל דדמי ליה כלומר שעיקרו לריח לאפוקי תפוחים ומצושים שאין עיקרן לריח אלא לאכול: ומי שהולך צצית שיש סס צשמים ויש סס מיני צשמים שמרתי בזהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמנצך שהכל נהיה דצצרו דעל כולן אס צצך שהכל ילא והרב דצינו משה מקולי היה אומר שצבך בורא מיני צשמים: **משחא כבישא**. פי' ר"ח שמענו מרצותיו

שומשמיין וורד ועצי צשמים זמן מרצוה וקולטין השומשמיין ריח של צשמים וסוחטים וטוחנים אותם ויש צו ריח של צשמים ומשחא טחינא קרוב לנטייתו נותנים עליהם עצי צשמים ואינו קולט כל כך הריח: שמן

ב"ל אחד גומל ידו אחת. מפני ו' כצוד הצרכה ולא דמי לנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו": **בא להם זין וכו'**. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר זין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא שאני הכא כיון שעלו להסב הוי שנוי מקום ואריך לצרך: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי**. וי"מ כשאומר סברי מורי והס מניחין לאכול כדי לשמוע הצרכה ולענות אמנ שיהיו פטורים וכן משמע צירושלמי גבי הך צרייתא הי"מ צאורחין אצל צבעל הצית פטור מפני שהכל פונים אצל בעל הצית תני רבי חייא אף בעל הצית צתוך ציתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שחקנו חכמים שצבך כל אחד לעצמו אינו יוצא כלל בצרכת צצירו וגס שלא תחלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לכולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחריו שהס שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין צית הצליעה פנוי ולא פליג בין הטוב וצין צרכת היין דמשוס האי טעמא הטוב לדרייה ומטיב לאחריו אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא צפני המטיבין לו כדלמרי לקמן צפרק הרווא (דף טז:) אמרו לו ילדה אשמן זכר אומר צרוך הטוב והמטיב הטוב לדרייה והמטיב לאשמו אע"ג דאין אשמו אכלו אצל צריך עיון קתם מהצדלה שאנו מצדליין ועומדים היאלך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהצדלה אחרי שאין אנו לא יושצים ולא מסובין ושמא י"ל מתוך שקוצעין עצמן כדי לנאח ידי הצדלה קצעי נמי אכולה מילתא ולכך נאה וטוב למצדיל וגס לשומעים שישצו צשעת הצדלה שאז יהיה נראה כקצב ופוטר אותם: **ב"ל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים**. אע"פ שנשרפו ואין עצי צשמים צעין: **ועל החדם שבב"ל מקום**. צעל הלכות גדולות לא גרים תיובתא ומשני תנא דהס וכל דדמי ליה כלומר שעיקרו לריח לאפוקי תפוחים ומצושים שאין עיקרן לריח אלא לאכול: ומי שהולך צצית שיש סס צשמים ויש סס מיני צשמים שמרתי בזהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמנצך שהכל נהיה דצצרו דעל כולן אס צצך שהכל ילא והרב דצינו משה מקולי היה אומר שצבך בורא מיני צשמים: **משחא כבישא**. פי' ר"ח שמענו מרצותיו

ב"ל אחד גומל ידו אחת. מפני ו' כצוד הצרכה ולא דמי לנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו": **בא להם זין וכו'**. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר זין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא שאני הכא כיון שעלו להסב הוי שנוי מקום ואריך לצרך: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי**. וי"מ כשאומר סברי מורי והס מניחין לאכול כדי לשמוע הצרכה ולענות אמנ שיהיו פטורים וכן משמע צירושלמי גבי הך צרייתא הי"מ צאורחין אצל צבעל הצית פטור מפני שהכל פונים אצל בעל הצית תני רבי חייא אף בעל הצית צתוך ציתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שחקנו חכמים שצבך כל אחד לעצמו אינו יוצא כלל בצרכת צצירו וגס שלא תחלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לכולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחריו שהס שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין צית הצליעה פנוי ולא פליג בין הטוב וצין צרכת היין דמשוס האי טעמא הטוב לדרייה ומטיב לאחריו אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא צפני המטיבין לו כדלמרי לקמן צפרק הרווא (דף טז:) אמרו לו ילדה אשמן זכר אומר צרוך הטוב והמטיב הטוב לדרייה והמטיב לאשמו אע"ג דאין אשמו אכלו אצל צריך עיון קתם מהצדלה שאנו מצדליין ועומדים היאלך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהצדלה אחרי שאין אנו לא יושצים ולא מסובין ושמא י"ל מתוך שקוצעין עצמן כדי לנאח ידי הצדלה קצעי נמי אכולה מילתא ולכך נאה וטוב למצדיל וגס לשומעים שישצו צשעת הצדלה שאז יהיה נראה כקצב ופוטר אותם: **ב"ל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים**. אע"פ שנשרפו ואין עצי צשמים צעין: **ועל החדם שבב"ל מקום**. צעל הלכות גדולות לא גרים תיובתא ומשני תנא דהס וכל דדמי ליה כלומר שעיקרו לריח לאפוקי תפוחים ומצושים שאין עיקרן לריח אלא לאכול: ומי שהולך צצית שיש סס צשמים ויש סס מיני צשמים שמרתי בזהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמנצך שהכל נהיה דצצרו דעל כולן אס צצך שהכל ילא והרב דצינו משה מקולי היה אומר שצבך בורא מיני צשמים: **משחא כבישא**. פי' ר"ח שמענו מרצותיו

עין משפט ור מוצוה

קבא א מיי פ"א מהל' צרכות הל' יב סמג עשין כ טור אר"ח ס"י קעד טו"ש"ע אר"ח סימן ר"ב סעף ה:

קבר ב מיי פ"ד מהל' צרכות הלכה יב סמג שס טו"ש"ע אר"ח ס"י קעד סעף ח:

קבה ג מיי פ"ז מהל' צרכות הלכה יב סמג שס טו"ש"ע אר"ח סימן רטו סעף ו:

קבו ד מיי פ"ט מהל' צרכות הל' ב סמג שס טו"ש"ע אר"ח סימן רטו סעף יב:

קבו ה מיי שס טו"ש"ע שס סעף יג:

קבו ו מיי שס הל' א טו"ש"ע שס סעף כ:

קבם ז מיי שס הלכה ג טו"ש"ע שס סעף ד:

קל ח מיי שס טו"ש"ע שס סעף ה:

מוסף רש"י

הואיל ואין בית הבליעה פנוי. לענות אמנ אחר צרכה ואינו ממטיב לה לפיכך אינו יוצא בצרכת צצירו (ט"וידור) רש"י פ"י קה. הורדט עמי (ספח) ואס ממטיב יענה אמנ ואלא (הורדט שס). בר פתחי. בן גדולים (נשת ג: וחס). א: צו של תלמוד חסס (נ"יד) וס. משחא כבישא. לא בלא צתוך הסעודה קאמר אלא בלא להריס (קדמן ג:).

רבינו חננאל (המשך)

קום עיון בברכת המזון אמר לך, כלומר, נתן לך רשות לברך ברכת המזון, וכיון שחרחור ידך בתחילה אחת הוא המוזמן לברך ברכת המזון, וברכת המוגמר משתעלה תמורתו, שבתכרך, כי הרוח עולה, ואין לאדם להינות בעולם הזה בלא ברכה לתקב"ה, וכל המצות ברכתן עובר לעשייתן, וכן כל בשמים מברכין ואח"כ מריחין. כל המוגמרות ברכתן בורא עצי בשמים, חזין מן המושך שותא מן החוץ, לפיכך אין מברכין עליו אלא מיני בשמים, וכן אלענב שהוא מברך כיוצא משחא בשמים, וכל דדמי לה, וכך הילכת. מישחא דאפרסמון כו' יוחנן דאמר שמן ערב. פירוש בשרתא עיקרו שמן ומפנימן אותו כמיני בשמים. פירוש שמן כבוש שמענו מרבותינו שוכבישים שומשומין וורד ועצי בושם זמן הרבה, וקולט השמשמין הריח שלבשמים וטוחנין אותו ויש בו ריח בשמים. פירוש מישחא טחינא קרוב לטחינתו נתן עליהם עצי בושם, מהו דתימא כיון דקרוב לטחינתו נתון בהם לא קלטו, קמשמע לן דבין כשרתא בין מישחא כבישא בין מישחא טחינא, כולוהו בורא עצי בשמים מברכין עליהו.

עין משפט
נר מצוה

מג:

שמן ו**הדרם**. האי שמן להרים הוא דלי להעביר הוזהמא הא למרינן צפרק אלו דברים (לקמן ג.) דאין מצרכין עליו: **הבי אמר רבא הלבתא בבית הדר ואי היא לאשתמושי נפשיה הוא דקא עבדי**. כך כמוד צספרים שלנו וצפירוש רש"י אצל רב אלפס פסק כרצא משמע שלא היה גורם צספרו ולא היא וכו':

י"הא"י מאן דמורה באתרונא וחבוש' מברך וכו'. ודוקא כשמרית צהם אצל אס צא לאכול מהם אין לצרך צרכת רית כי אס צרכת אכילה: צאוכלי

כיצד מברכין פרק שישי ברכות

סמלק. יסמי"ן קורין לו צלשון ישמעאל ויהוא מין עשב שיש צו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ושלשה עלין לכל שורה: **חלפי דימא**. צוסם שקורין אשפי"ג והוא צבולת נרד ועשוי כעין גצעולי פשתן ודאשכחן גצעולין דאקרי עץ: **נרקוס**. צבצלת השרון צה"ג: **דגנוניסא**. הגדל צגינה: **סיגלי**.

ויול"ש צלע"ז: **חצושי**. קודוני"ש צלע"ז: **להסנאזוס**. ליהנות: **צלננון**. שמרתינן עליו ופרמיו: **יפפ** לו **אומנפוס**. ואפי' צורסי נאה לו אומנמו: צעיניו ועשה הקדוש צ"ה כן שלא יחסר העולם אומנות: **קורא**. כך הגדל צדקל מלה אומו לחזיר והוא יגלגלנו צאשפה שזו היא אומנמו: **אצוקא**. כשני צני אדם. לענין היוצא צלילה דלמער מרש' אל ינא אדם יחידי צלילה: **וירח כשלשה**. ויש חלוק צין שנים לשלשה דללקמן: **לאחד נראה**. השד ומוזיקו: **היא מוצאס והיא שלחה וגו'**. ואילו צהדיא לא אמרה אלו הסמינים של יהודה הס ולו אני הרה אלא לאיש אשר אלה לו אנכי הרה אס פניו: **שמן ופדס**. צסוק הסעודה שמן לסוך ידיו להעביר זוהמת האוכלים והדס להרים כמו שאלמרו: **אני אכריע**. לצד צית שמאי: **זכינ** לריחו ולסניסו. כגון משחא כציסאס הלכך שמן עדיף: **ולא היא**. לא אמר רצא הלבכא כצ"ה אלא רצ פפא אכסיף לפי שטעה והשמיט עצמו צך: **שמן ויין**. זהו יין שלאחר המזון ואין זה כוס של צרכה: **חוזר ומצרך** על פיין. כגון צמול שאין היין קצב ואין היין שלפני המזון פוטרו: **שמן צימינו**. לפי שעליו מצרך תחלה: **מצרך על השמן**. צורה שמן ערצף: **וטורו צראש השמש**. כדי שלא ינא צידיו מצושמות צשוק שגנאי הוא לתלמיד חכם: **שחשודים על משכב זכור**. מצמשין עצמם כדי שיתאוו להס: **ושערו כנגדו דמי**. דלא דשכי ציה זיעה: **ואמרי לה כגופו**. דשכיח ציה זיעה: **משוס חשדא**. של זנות: **דלא קביע ליה עידינא**. שלא קצבו לו רבו קציעות ללמדו צלילה: **צפנסא**. אופיני"א צלע"ז שעל גצי הרגל: **גינא**. עקצ שקורין שול"א: **צימוס הגשמים**. הטעי מנסהו: **אפי' היא אשסו**. שאין הכל מצכירין צה וחושדין אומו: **דקרו ליה פושע**. מתעצל: **צקדושא דבי שמי**. שטעה כוס של קידוש צצצת צלילה: **מתני'**

סמלק. יסמי"ן קורין לו צלשון ישמעאל ויהוא מין עשב שיש צו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ושלשה עלין לכל שורה: **חלפי דימא**. צוסם שקורין אשפי"ג והוא צבולת נרד ועשוי כעין גצעולי פשתן ודאשכחן גצעולין דאקרי עץ: **נרקוס**. צבצלת השרון צה"ג: **דגנוניסא**. הגדל צגינה: **סיגלי**. ויול"ש צלע"ז: **חצושי**. קודוני"ש צלע"ז: **להסנאזוס**. ליהנות: **צלננון**. שמרתינן עליו ופרמיו: **יפפ** לו **אומנפוס**. ואפי' צורסי נאה לו אומנמו: צעיניו ועשה הקדוש צ"ה כן שלא יחסר העולם אומנות: **קורא**. כך הגדל צדקל מלה אומו לחזיר והוא יגלגלנו צאשפה שזו היא אומנמו: **אצוקא**. כשני צני אדם. לענין היוצא צלילה דלמער מרש' אל ינא אדם יחידי צלילה: **וירח כשלשה**. ויש חלוק צין שנים לשלשה דללקמן: **לאחד נראה**. השד ומוזיקו: **היא מוצאס והיא שלחה וגו'**. ואילו צהדיא לא אמרה אלו הסמינים של יהודה הס ולו אני הרה אלא לאיש אשר אלה לו אנכי הרה אס פניו: **שמן ופדס**. צסוק הסעודה שמן לסוך ידיו להעביר זוהמת האוכלים והדס להרים כמו שאלמרו: **אני אכריע**. לצד צית שמאי: **זכינ** לריחו ולסניסו. כגון משחא כציסאס הלכך שמן עדיף: **ולא היא**. לא אמר רצא הלבכא כצ"ה אלא רצ פפא אכסיף לפי שטעה והשמיט עצמו צך: **שמן ויין**. זהו יין שלאחר המזון ואין זה כוס של צרכה: **חוזר ומצרך** על פיין. כגון צמול שאין היין קצב ואין היין שלפני המזון פוטרו: **שמן צימינו**. לפי שעליו מצרך תחלה: **מצרך על השמן**. צורה שמן ערצף: **וטורו צראש השמש**. כדי שלא ינא צידיו מצושמות צשוק שגנאי הוא לתלמיד חכם: **שחשודים על משכב זכור**. מצמשין עצמם כדי שיתאוו להס: **ושערו כנגדו דמי**. דלא דשכי ציה זיעה: **ואמרי לה כגופו**. דשכיח ציה זיעה: **משוס חשדא**. של זנות: **דלא קביע ליה עידינא**. שלא קצבו לו רבו קציעות ללמדו צלילה: **צפנסא**. אופיני"א צלע"ז שעל גצי הרגל: **גינא**. עקצ שקורין שול"א: **צימוס הגשמים**. הטעי מנסהו: **אפי' היא אשסו**. הכל מצכירין צה וחושדין אומו: **דקרו ליה פושע**. מתעצל: **צקדושא דבי שמי**. שטעה כוס של קידוש צצצת צלילה: **מתני'**

סמלק. יסמי"ן קורין לו צלשון ישמעאל ויהוא מין עשב שיש צו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ושלשה עלין לכל שורה: **חלפי דימא**. צוסם שקורין אשפי"ג והוא צבולת נרד ועשוי כעין גצעולי פשתן ודאשכחן גצעולין דאקרי עץ: **נרקוס**. צבצלת השרון צה"ג: **דגנוניסא**. הגדל צגינה: **סיגלי**. ויול"ש צלע"ז: **חצושי**. קודוני"ש צלע"ז: **להסנאזוס**. ליהנות: **צלננון**. שמרתינן עליו ופרמיו: **יפפ** לו **אומנפוס**. ואפי' צורסי נאה לו אומנמו: צעיניו ועשה הקדוש צ"ה כן שלא יחסר העולם אומנות: **קורא**. כך הגדל צדקל מלה אומו לחזיר והוא יגלגלנו צאשפה שזו היא אומנמו: **אצוקא**. כשני צני אדם. לענין היוצא צלילה דלמער מרש' אל ינא אדם יחידי צלילה: **וירח כשלשה**. ויש חלוק צין שנים לשלשה דללקמן: **לאחד נראה**. השד ומוזיקו: **היא מוצאס והיא שלחה וגו'**. ואילו צהדיא לא אמרה אלו הסמינים של יהודה הס ולו אני הרה אלא לאיש אשר אלה לו אנכי הרה אס פניו: **שמן ופדס**. צסוק הסעודה שמן לסוך ידיו להעביר זוהמת האוכלים והדס להרים כמו שאלמרו: **אני אכריע**. לצד צית שמאי: **זכינ** לריחו ולסניסו. כגון משחא כציסאס הלכך שמן עדיף: **ולא היא**. לא אמר רצא הלבכא כצ"ה אלא רצ פפא אכסיף לפי שטעה והשמיט עצמו צך: **שמן ויין**. זהו יין שלאחר המזון ואין זה כוס של צרכה: **חוזר ומצרך** על פיין. כגון צמול שאין היין קצב ואין היין שלפני המזון פוטרו: **שמן צימינו**. לפי שעליו מצרך תחלה: **מצרך על השמן**. צורה שמן ערצף: **וטורו צראש השמש**. כדי שלא ינא צידיו מצושמות צשוק שגנאי הוא לתלמיד חכם: **שחשודים על משכב זכור**. מצמשין עצמם כדי שיתאוו להס: **ושערו כנגדו דמי**. דלא דשכי ציה זיעה: **ואמרי לה כגופו**. דשכיח ציה זיעה: **משוס חשדא**. של זנות: **דלא קביע ליה עידינא**. שלא קצבו לו רבו קציעות ללמדו צלילה: **צפנסא**. אופיני"א צלע"ז שעל גצי הרגל: **גינא**. עקצ שקורין שול"א: **צימוס הגשמים**. הטעי מנסהו: **אפי' היא אשסו**. הכל מצכירין צה וחושדין אומו: **דקרו ליה פושע**. מתעצל: **צקדושא דבי שמי**. שטעה כוס של קידוש צצצת צלילה: **מתני'**

י. וכו"ץ(צתבות סו. ובראשית לח כה). פסיעה גסה. יוסר מלמא. פסיעה ציעות אמה (שבת קיג). בקדושת רבי שמישי. הסומה מין של קידוש צלילי צצמות (שבת קיג). לילי צצת קרי צי שמישי צכל דוכמא. מפני שצין השמשות שלו חלוק מכל ימים ויואלין להוכיחו צכמה מקומות (שס קיג) ונאלה צעני לפי שצין השמשות שלו שגור צפי כל והכל חרדים אליו לגמור מללכמן עד שלא מחשך. קרו ליה צי שמישי (צתבות קג). מלא כל הארץ כבודו. משמע משצכר ויורד למטה והצוקר קומנו נראה כדומק (קדושין קא).

מסורת הש"ס

א) וי"ל אמר רב משרשאין, ב) וי"ל צמורי, ג) וי"ה יא. א) ג) וי"ל צמורי ושראל שלא טעמו טעם חטא שמתו וכו' פ"י. ד) ג) הערוך והוא לדידיה אלו ע"ש ערך קרי, ה) צ"מ טע. צתבות סו. כוטה א) וי. א) מוספות פסחים כא. ד"ה אין וכו' צ"ק קט. ד"ה הכרעה א) וי"ל רמ"ע מפאנו פ"ס ה' רב פפא מצברא דנפשיה פליג על ר' יוחנן ואל מחמת צסופא הוא דבעי לאשתמוטי אלא צצמת חסידות ואלה הגדולה צצרו וכו' ללא דקיס ליה דדבי הלבכא לא עביר עובדא צנפשיה וכו' קי"ל צכל דוכמא מעשה רב, ח) מוס' פ"ה ה"ל, ט) מוס' ד"א דוטא פ"י, י) נס' חולין לא. פסחים קי"ג. ס) וצמיס יא. ט) וצבת קרי. ע"ש, ז) והצמיס לא חוזר אלא המתקן צין ימות ההמה דלסער וימות הצמיס מותר אכל הספרס צין פתח לגילול וכן צין לאורכא וכו' צצמו השמיט צמנס הר"ף צצרכות ויחבר ציאור צצבת פ' אלו קטרים צינא כל דרכים אלו יצוי צלחם משנה ה' דעות פ"ה צין טו, ג) גי רש"י על, א) סס קרי: (תפנית י:) נס' מוס' תפנית י: ד"ה פסיעה, ע) פסחים קי"ג. א) ע"א, ג) ד"ה שמן וד"ה מצרך לפני ד"ה חוזר, א) נס'א, א) שיער לעל קודס ד"ה שמן.

הנהגות הב"ח

א) גבי' הלבס כצ"ה (ולא היא וכו' דעבר) מל"מ. וי"צ הלאפסי לא גרס ליה: ב) וישי' ד"ה חלפי וכו' גצעולי פשתן מאי קרא לאשכחן:

גליון הש"ס

גבי' ולא היא לאשתמוטי נפשיה. פי' צקירין עדה ציוושלמו מור צין דף כ"ה ד"ה אמינה ואלא מלקי. ופי' צצצבות הלכ"מ דף רע"ט ד"ה ובר מן צין: ד"ה סמלק וכו' והוא מין עשב. מללמקין חל"כ הוה כלי. מוצאר צסגלי לא הוי יסמן. וכמו שפי' רש"י קיגלי (ויול"ש צלצ"ן). עפי' רש"י על המורה (בראשית יא) ונלא"מ שס: רש"י ד"ה מצרך על השמש בורא שמן עריב. פי' לקמן ר"ג ע"א צצשי' ד"ה אין מצרכין עליו:

הנהגות הגר"א

א) גבי' (ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דעבר) ממקו וי"צ (א) שס (ובפנסמא ל"א אלא צאורחא צציתא ל"ל כה) מל"מ: ב) שס (דלמער ממ המלקין צקומה וקופה אפי' ד"ה אלו דוחק רגלי שמינה) מל"מ וי"צ הר"ף והד"ש ל"ג לז:

לעני רש"י

יסמי"ן. יסמן (מין עשב). אישפי"ג. אוביוין. וירול"ש. סגליס. סיגליות. קודוני"ש (קודוני"ן). תבושים (פירות). אפיני"א (אינאפיני"א). פנת והער העליון של הנעל. שול"א. סוליה.

מוסף רש"י

שנאמר הווצא. אע"פ שזיו מוצאין אומה לעריס לא אמה לס ליהודי נעעמלי אלא שלשה לו למי שאלו לו אנכי הרה. ואלס הוא מעגלמו ויהי דוחק ואלס לא מלשך ואלא מלסה היא את הדכר (טוטה פסיעה גסה. יוסר מלמא. פסיעה ציעות אמה (שבת קיג). בקדושת רבי שמישי. הסומה מין של קידוש צלילי צצמות (שבת קיג). ונאלה צעני לפי שצין השמשות שלו שגור צפי כל והכל חרדים אליו לגמור מללכמן עד שלא מחשך. קרו ליה צי שמישי (צתבות קג). מלא כל הארץ כבודו. משמע משצכר ויורד למטה והצוקר קומנו נראה כדומק (קדושין קא).

שמן ו**הדרם**. האי שמן להרים הוא דלי להעביר הוזהמא הא למרינן צפרק אלו דברים (לקמן ג.) דאין מצרכין עליו: **הבי אמר רבא הלבתא בבית הדר ואי היא לאשתמושי נפשיה הוא דקא עבדי**. כך כמוד צספרים שלנו וצפירוש רש"י אצל רב אלפס פסק כרצא משמע שלא היה גורם צספרו ולא היא וכו': **י"הא"י** מאן דמורה באתרונא וחבוש' מברך וכו'. ודוקא כשמרית צהם אצל אס צא לאכול מהם אין לצרך צרכת רית כי אס צרכת אכילה: צאוכלי

מברכין עלויה בורא עצי בשמים דדברא בורא עשבי בשמים אמר רב ששת הני דיסיגלי מברכין עלייהו בורא עשבי בשמים אמר מר זוטרא י"האי מאן דמורה באתרונא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות אמר רב יהודה ‏^(א)י"האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב ימנין שמברכין על הריח שנאמר ‏^(ב)כל הנשמה תהלל יה איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידים ‏^(ג)בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון שנאמר ‏^(ד)ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון: ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב יאת הכל עשה יפה בעתו מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקב"ה אומנתו בפניו אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תלה ליה קורא לדבר אחר ‏^(ה)ואיהו ידידיה עביד ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבוקה כשנים וירח כשלשה איבעיא להו אבוקה כשנים בהדי ידידיה או דילמא אבוקה כשנים לבר מדידיה ת"ש וירח כשלשה אי אמרת בשלמא בהדי ידידיה שפיר אלא אי אמרת לבר מדידיה ארבעה למה לי והאמר מר לאחד נראה ומוזיק לשנים נראה ואינו מוזיק לשלשה אינו נראה כל עיקר אלא לאו שמע מינה אבוקה כשנים בהדי ידידיה שמע מינה: ‏^(ו)ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ‏^(ז)ואל ילבין פני חברו ברבים מגלן מתמר שנאמר ‏^(ח)היא מוצאת על ההדס וב"ה אומרים ‏^(ט)מברך על ההדס ואח"כ מברך על השמן אמר ר"ג אני אכריע שמן זכינן לריחו וחכינן לסוכתו הדס לריחו זכינן לסוכתו לא זכינן ‏^(א)א"ר יוחנן הלכה כדברי המכריע רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב איקא אייתו לקמייהו שמן והדס שקל רב פפא בריך אהדס ברישא והדר בריך אשמן אמר ליה לא סבר לה מר הלכה כדברי המכריע אמר ליה הכי אמר רבא ‏^(ב)הלכה כב"ה ‏^(א)ולא היא ‏^(א)לאשתמוטי נפשיה הוא דעבר ת"ר ‏^(ה)הביאו לפניהם שמן ויין ב"ש אומרים אווחו השמן בימינו ואת היין בשמאלו מברך על השמן וחוזר ומברך על היין ב"ה אומרים ‏^(א)אווחו את היין בימינו ואת השמן בשמאלו מברך על היין וחוזר ומברך על השמן וטחו בראש השמש ואם שמש ת"ח הוא טחו בכותל מפני שגנאי לתלמיד חכם לצאת לשוק כשהוא מבושם ת"ר ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבושם ‏^(ט)לשוק ‏^(א)ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במגעלים המטולאים ואל יספר עם אשה בשוק ואל יסב בחבורה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה לבית המדרש ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה ‏^(א)אל יצא כשהוא מבושם לשוק א"ר אבא בריה דר' חיאי בר אבא אמר רבי יוחנן במקום שחשודים על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה אמר רב פפא ‏^(ט)ושערו כנגדו דמי ואמרי לה כגופו דמי ‏^(א)ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא ולא אמרן אלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עידנא מידע ידיע דלעידניה קא אויל יואל יצא במגעלים המטולאים מסייע ליה לרבי חיאי בר אבא ‏^(ב)דאמר ר' חיאי בר אבא גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במגעלים המטולאים איני והא ר' חיאי בר אבא נפיק אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי מלאי ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגילדא לית לן בה ובפנתא ‏^(ג)לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן ‏^(ב)בה ולא אמרן אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה ‏^(א)ואל יספר עם אשה בשוק אמר רב חסדא ואפילו היא אשתו תניא גמי הכי אפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו היא אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו ‏^(א)ואל יסב בחבורה של עמי הארץ מאי טעמא דילמא אתי לאמשוכי בתרייהו ‏^(א)ואל יכנס אחרונה לבית המדרש משום דקרו ליה ‏^(ט)פושע וי"א ‏^(צ)אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר ‏^(ט)פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה להדריה בקדושא דבי שמישי ‏^(א)ואל יהלך בקומה זקופה דאמר מר ‏^(ג)המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאילו דוחק רגלי שכינה דכתיב ‏^(א)מלא כל הארץ כבודו:

תורה אור השלם

- והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשיה העץ והרכוזה לה על הגגה:
- כל הנשקפה וזהלל יזה הללו יזה: תהלים קו י
- ולכו יתקויו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון:
- את הכל עשה יפה בעתו גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האללהם מראש ועד סוף: קהלת ג יא
- הוא מברך על היין וישקלה אל תמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי יהיה ותאמר הכר נא למי החזקות והתחילם והפסה האלה:
- וקרא אלה אלה וזה וקמר קדוש קדוש קדוש י וצבאות מלא כל הארץ כבודו:

ישיעיהו ג

רבינו ניסים

ששה דברים גנאי לתלמיד חכם אל יצא יחידי בלילה. ובמסכת שו"ע חולין כפי גיד תנשה (דף צא) אמרן ריאבק איש צמו אמר ר' יצחק מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. ויש אומרים אף אל יהלך בקומה זקופה ובפרק האשה נקנית (קדושין דף לא) אמרנן אמר ר' יהושע בן לוי אמר לאדם שיהלך ר' אמת בקומה זקופה שנאמר (ישעיהו) מלא כל הארץ כבודו:

רבינו חננאל

פירוש סימלק יאסמין. פירוש גרוס צבצלת השרון. אסיקא סמלק ונריס דגיגנינא בורא עצי בשמים. נרקיס דרברא. פירוש, גדול בשדות כלא וזיעה, בורא עשבי בשמים, וכן כיוצא בהם. חלפי ימא נמי בורא עצי בשמים. ואף על גב דרכיכי עצים מיקרי, דהא פשתי העץ דרכיכי ואיקרו עץ. ופירשו הראשונים הני חלפי דימא לא ברוי לו דמי מאי נעמה. וקיי"ל כי הא מתניא דכל שתחלת בראתו מוציא עליו, מין ירק הוא, וכל שתחלת ברייתו מוציא עץ, אילן הוא. האי מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי: אומר בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות נאות ליהנות מהם. מגלן מתמר שנאמר היא מוצאת וגו'. (נצי"פ) ר"ח צתבות סו, בן. א"ל הכי אמר רבא הלכה בבית הלל. שמן ודרס אסקא רבא הלבתא בבית הלל דאמרי מברך על ההדס ופטר את השמן, דר' יוחנן דאמר הלכה כהמכריע ליתא, דהלכה למעשה בבית הלל.